

ЗНАК #17

Літературний додаток до щомісячного часопису творчої молоді «Смолоскип України» · Квітень 2011

Apology to модерн

Зізнаюся одразу: я не є автором ідеї проводити паралель між «arologia» та «apology». У своєму есе «Апология поезії в кінці ХХ століття» Оксана Забужко згадує, як, готуючись до доповіді про апологию поезії, автоматично назвала документ «Apology» замість «Arologia», таким чином ніби несвідомо перепрошуючи за те, що вона поет.

У книжці статей, об'єднаних назвою «Апология модерну: обрис ХХ віку», літературознавець Віра Агеева, очевидно, першою своєю настановою має захистити (arologia) модерн, унаочнити цей у певні епохи малопомітний, але чи не найбільш значущий за все минуле століття стиль, показати болісний процес модернізації нашого письменства і, частково, нашого літературознавства (слід зауважити, що цей процес триває й досі). Втім, сміємо припустити, що вибачення (arology) перед модерном — за «незавершеність» — у цій книжці також може мати місце. Мабуть, перепрошувати має не сама літературознавець, яка віддавна докладає чимало зусиль для виведення із забуття певних імен, інтерпретує модерні тексти та мистецькі явища із застосуванням найновіших або добре забутих підходів, а отже — осмислює той спадок, яким володіємо. Проте тут можна говорити про особливість всього літературознавства певним її представником.

Книжка, про яку тут ведемо мову, не є історією української літератури ХХ століття — тут не простежено всю сукупність імен та художніх

творів, які можуть вважатися найкращими чи найважливішими. Але авторці вдається штрихами дати уявлення про таку історію. Літературознавець зосереджується навіть не на якнайбільш яскравих зразках української літератури минулого століття і початку нинішнього, а на тих текстах і тенденціях у літературі, які, з погляду «через-століття», виявляються симптоматичними, знаковими і пов'язують собою різні покоління.

У книжці читач знайде і вже знайомі статті (наприклад, перша — «Крізь століття: принагідні візії після постмодернізму» є вступною статтею до антології «Українська мала проза ХХ століття», що побачила світ 2008 року), і написані шойно, які раніше ніде не з'являлись.

У збірці статей дослідниця демонструє послідовність у виборі тем. Адаже питання канону, фемінізму, творчість Лесі Українки, київських неокласиків, а також Оксани Забужко, Тараса Прохаська — віддавна в полі зору авторки. Втім, тут додаються ті імена і твори, яким Агеева окремих розвідок не присвячувала: Микола Хвильовий, Юрій Яновський, поезія Максима Рильського.

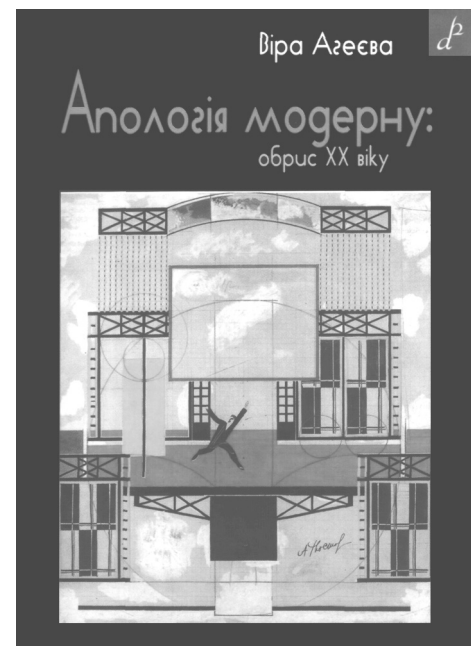
Як свідчать чимало праць Віри Агеевої, дослідниця докладно простежує тяглість ідей, стилів, природний процес переходів одних літературних поколінь у наступні (суперечки й навіть баталії між «батьками» й «дітьми» у літературі також є ознаками природних переходів).

Віра Агеева. Апология модерну: обрис ХХ віку
Київ, «Грані-Т», 2011 (408 с.)

В інтерв'ю журналу «Країна» (№ 63 за 18.03.2011) літературознавець сказала: «Миколу Зерова виховав професор Володимир Перетц. Мене мусли би вчити аспіранти Зерова. Натомість їх усіх фізично знищили, і мені вкладали люди з примітивною освітою. Епохи культурного винищення долаються дуже повільно».

Тяглість нашої культури була перервана, але вона все одно є — її варто оприятити. Саме Віра Агеева своїми працями багато зробила для того, щоб витворити літературний родовід, показати міжпоколінні зв'язки, навіть якщо самі письменники цих зв'язків не усвідомлювали, бо — з огляду на позалітературні обставини — не знали своїх літературних «батьків» або «дідів».

І тут ми підходимо до головного. Віру Агееву не вчили аспіранти Зерова, але можна припустити, що вона є прямою спадкоємицею ідей і методів київських неокласиків, зокрема — Віктора Петрова-Домонтовича. Першочерговим завданням у розвитку культури для неокласиків дослідниця називає «осягнення української мистецької традиції та формування національного класичного канону» — і, слід розуміти з діяльності самої Віри Агеевої, це завдання є першочерговим і для неї також, тим більше, що ситуації рубежів століть ХІХ–ХХ та ХХ–ХХІ в нашій культурі вельми подібні, особливо що стосується потреби переглядати канон та позбуватися стереотипів. Інтерес дослідниці до неокласиків — Максима Рильського, Миколи

Зерова та «шостою у гроні» Віктора Петрова-Домонтовича, — можливо, аналогічний їхньому інтересові до Сковороди, Куліша або до Костомарова. Якщо, скажімо, Оксана Забужко як письменниця виводить свій літературний родовід від Лесі Українки, то Віра Агеева — як літературознавець — від неокласиків як дослідників і культуртрегерів.

Авторка обирає для аналізу ті тексти, які в добу їх створення вважалися маргінальними у творчості письменника (а центральними стали вже для нас на межі ХХІ століття), але не оминає увагою й такі, що, з одного боку, нібито прославляли новий лад, але, якщо добре в них попорпатись, знаючи контекст, демонструють «друге дно». Дослідниця слушно зауважує, що ці твори адресувалися як обізнаному читачеві-сучаснику, здатному дешифрувати текст, так і наступним поколінням, які, можливо, житимуть уже за інших обставин і знатимуть правду про радянську добу. Можливо, саме ці читачі та письменники зможуть перепросити перед модерном — за всі попередні покоління і продовжити цей «незавершений проект» — природним чином перевести його в наступні етапи?

Анастасія Левкова

Петро Нестеренко
Історія українського екслібриса

Наукове видання. Київ, «Темпора», 2010 (328 с.; ілюстрації). Ціна: 88 грн.

У щедро ілюстрованому виданні вперше в рідні монографічного дослідження висвітлюється історія виникнення та розвитку мистецтва екслібриса від ХІ ст. до нашого часу, розглядаються його різновиди, тлумачиться зміст.

Розмаїття екслібрисів постає в історико-художньому контексті як оригінальний і досі малодосліджений пласт української історії та культури.

Велика частина представлених бібліотечних знаків публікується вперше.

Українська література ХІ–ХІІІ ст.
Хрестоматія

За ред. П. Білоуса. Київ, Вид. центр «Академія», 2011 (688 с.). Ціна: 101,50 грн.

У хрестоматії подано найхарактерніші твори української літератури ХІ–ХІІІ ст. (усе ще недостатньо званою широкому колу читачів, порівняно з пізнішим письменством), які яскраво репрезентують її тематичні, жанрово-стильові, поетикальні особливості, промовляють мовою давніх подій, ідейних протистав, духовних пошуків і відкриттів у царині високого слова.

Адресована студентам вищих навчальних закладів. Прислужиться всім, кого цікавить ху- дожній світ давньої української літератури.

Історії літератури
Збірник статей

Упоряд. О. Галета, Є. Гулевич, З. Рибчинська. Львів, «Літопис», 2010 (184+184 с.) Ціна: 45 грн.

До цього збірника увійшли статті М. Павлишина «Історія літератури і здоровий глузд», А. Білої «Канон та альтернатива: досвід літератури ХХ століття», Л. Ушкалова «Література галицька, слобідська та інші: принцип коекзистенції».

Також опубліковано роботи А. Зарянюка, І. Юника, Ю. Ємець-Доброносолової, Я. Поліщука, Р. Чопика, П. Рихла.

Видання розраховане на науковців, викладачів, студентів, аспірантів, широке коло тих, кого цікавить література та її історія.

Йорн Рюзен
Нові шляхи історичного мислення

Переклад з німецької Володимир Кам'янець. Львів, «Літопис», 2010 (358 с.). Ціна: 40 грн.

У своїй праці, написаній для українського читача, німецький науковець комплексно розглядає історію як науку та як один із вагомих елементів життя суспільства. Автор системно обмірює царину історичного мислення, історичної культури, історичної свідомості й намагається відповісти на запитання, як люди, тлумачачи своє минуле, поведуться з ним, щоб зрозуміти самих себе і своє теперішнє та спланувати майбутнє. Книжка для всіх, кому не байдуже, як наша історія присутня в нашій сучасності.

Лариса Масенко
Суржик: між мовою і язиком

Київ, Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011 (135 с.). Ціна: 24,50 грн.

У книжці висвітлено історію виникнення, поширення й сучасного побутування мішаних українсько-російських форм усного мовлення, відомих під назвою «суржик». Як специфічне явище мовного життя України суржик розглянуто не тільки в мовознавчому, а й соціокультурному та психолінгвістичному аспектах.

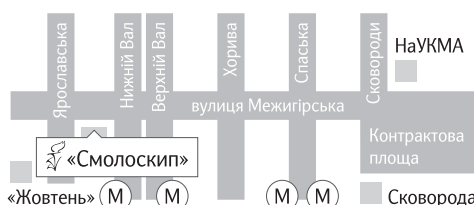
Книжка призначена для студентів-філологів, викладачів вищої школи і вчителів української мови, але вона також може зацікавити ширшу аудиторію.

Діна К. Гунта
Тероризм та політичне насильство

Пер. з англійської Н. Гайдукевич. Київ, «Основи», 2010 (400 с.). Ціна: 52 грн.

У книжці розглянуто життєвий цикл терористичних організацій з позиції теоретичного підходу, що поєднує методи економіки та соціальної психології. Цінний посібник для студентів-політологів, які вивчають феномен тероризму, для тих, хто також цікавиться соціальною психологією та соціологією.

top 20 Улюблені видання

- 1 Українське дошкілля. Збірка для читання Київ, «Смолоскип», 2009 (27 грн.)
- 2 Василь Симоненко. Вибрані твори Київ, «Смолоскип», 2011 (45 грн.)
- 3 Ліна Костенко. Записки українського самашедшого. Київ, «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2010 (57 грн.)
- 4 Українська літературна газета. Числа 3–6, 2011 рік (3 грн.)
- 5 Архів Розстріляного Відродження Київ, «Смолоскип», 2010 (35 грн.)
- 6 Рух опору в Україні 1960–1990. Довідник Київ, «Смолоскип», 2010 (80 грн.)
- 7 Волод. Винниченко. Щоденники 1926–1928 (Том 3). Київ, «Смолоскип», 2010 (45 грн.)
- 8 Марія Матіос. Солодка Даруся Львів, «Піраміда», 2010 (34 грн.)
- 9 Юрій Горліс-Горський. Холодний Яр Київ, Клуб «Холодний яр», 2010 (47,50 грн.)
- 10 Український журнал. № 1-2, 3, 2011 (10,50 грн.)
- 11 Віталій Карпенко. Уроки пройдених доріг Київ, «Смолоскип», 2011 (55 грн.)
- 12 Марсель Пруст. У пошуках втраченого часу Київ, «Юніверс», 1997–2002 (20,50–51,50 грн.)
- 13 Березиль. № 11-12, 2010; 1-2, 2011 (11–12,50 грн.)
- 14 О. Забужко, Ю. Шевельов. Листування на тлі доби. Київ, «Факт», 2010 (94,50 грн.)
- 15 Консерватизм. Антологія Київ, «Смолоскип», 2009 (70 грн.)
- 16 Л. Мірошніченко. Леся Українка. Життя і тексти. Київ, «Смолоскип», 2011 (30 грн.)
- 17 Григорій Гусейнов. Незаймані сніги (Т. 1, 2, 3) Дніпропетровськ, «Арт-Прес», 2010 (63 грн.)
- 18 Сергій Павленко. Тиранське поводження росіян. Різня в Батурина 2 листопада 1708 р. Київ, Н. Брехуненко, 2008 (9 грн.)
- 19 Алекс Конічів. П'ятеро в ліфті, не рахуючи музи. Львів, «Піраміда», 2011 (36 грн.)
- 20 Олександр Стусенко. Голоси з ночі Київ, «Смолоскип», 2008 (7 грн.)

Ці та багато інших книжок українською можна придбати у книгарні «Смолоскип» за адресою: вулиця Межигирська, 21

Ярослав Гадзінський

Ніжин – Київ. Автор книжок поезії «48200» і «Марешиво». Лауреат літературного конкурсу видавництва «Смолоскип» 2003 та 2007 років. У його творах найперш падають в око скрізь понаставлені, як дорожні знаки, маячки стрімкої хайтекової сучасності – соціальні мережі й меседжери, смски, модифікації, монітори та ін. Але за їхнім блиманням варто побачити й інші речі: ліричні задумані краєвиди, емоції, химерні сполучення нового і старого. А ще – любов, самотність, спілкування...

Мурашник

Глобалізація застрягла у зитлілій обгортці снікерсу, глевкого ґрунту здичавілого лісопарку, а в'єтнамський аспірант Ду Тан Хай з міжнародного обміну Ерасмус-Мундус вчиться на керунку «Глобальні економічні та політичні системи», в'єтнамський аспірант Ду Тан Хай пише дослідження про порівняльний аналіз внутрішніх ринків В'єтнаму та країн Центрально-Східної Європи в'єтнамський аспірант Ду Тан Хай сприймає буття крізь швидкісний віфі він щодня додає по десять нових ледь інтернаціональних знайомих повідомлень від них нагадують хирляві декоративні дерева біля торгових центрів, він всім відповідає «Hi, buddy!» в'єтнамський аспірант Ду Тан Хай стежить за післякризовими валютними коливаннями, часом над ним згущується гола фізична самотність у порожній кімнаті слов'янської країни, в'єтнамський аспірант Ду Тан Хай об'їздив 59 міст в 24 країнах про це він описав у профайлах фейсбуку та твіттеру, в'єтнамський аспірант Ду Тан Хай позіхає і всоте заходить у скайп, жовті смайлики від його знайомих схожі на абстрактний схід і захід за його заплиненим вікном гуртожитку, він вмикає Yahoo! Messenger і бачить ті ж вервиці імен, що й на скайпі, в'єтнамський аспірант Ду Тан Хай відкриває браузер Google Chrome і заходить на youtube щоб подивитися найреєтинговіші ролики з порнографічними підтекстами, заварюючи собі вермішель швидкого приготування, в'єтнамський аспірант Ду Тан Хай ніяковіє від повідомлень на стіні фейсбука про землетруси в Гаїті та Ісландії в'єтнамський аспірант Ду Тан Хай вмикає гугл ток і бачить тих же нерухомих рибалок прикутих до заплинених крижин своїх моніторів, які плывуть крізь каламуть спостерігаючи за своїм віртуальним дном з потонулими течками та файлами. А поки ж глобалізація розкладається пластиковою пляшкою з-під кока-коли у глевкому ґрунті здичавілого лісопарку, і потихеньку занурюючись вицвілою червоною етикеткою у великий посушливий мурашник, кажуть, що знову збанкрутували водночас декілька тільки-но відкритих торгових центрів, що тепер німо мерехтять штучним промінням, ніби пляшка, що занурюється у пухкий чорнозем, ніби дрібненькі літери різними мовами про найголовніші моменти, у паперових снах в'єтнамського аспіранта Ду Тан Хай.

Випуск 17 (квітень 2011)

Літературний додаток до щомісячного часопису творчої молоді «Смолоскип України» Свідоцтво: КВ № 4040 від 15.02.2000

Погляди авторів публікацій не завжди збігаються з точкою зору редакції

Земляна веселка

Ще трішки, кохана, – і темна нафтова пляма передзимових ночей розійдеться по срібних поверхнях наших щоденних свічад, проходячи крізь завали базарів, вокзалів і титрів реклами. Ще трішки, кохана – і вся синтетична маґма з офісних LCD моніторів протече у внутрішній простір наших сонячних сплетінь. Горобинові дерева між тією тобою і тим заклялим мною здаватимуться запаленими коктейлями Молотова в чіпких павутинових пальцях повітряних терористів, що тримають нас заручниками під листяними мерехтіннями цього індійського літа. Ще трішки, кохана, – й видозміняться ландшафти верхнього гілля, крізь відкриті люки – гнізда крок за кроком западатимуть безпорадні пташенята, мов натомлені офіс-менеджери у мобільні сигнали тиші. А поки ж брудні від мазуту та мулу екскаватори та бульдозери деструктивного падолисту, дрімають по своїх станціях технічного обслуговування. І сняться їм глиняні провалля над озиминою. Ще трішки, кохана, – і вся поверхня обітована з перелітними птахами раптово кудись відійде, як земляна веселка польової ґрунтівки занурюється в крижану калюжу осіннього абсолюту.

Мухи на вікні

О завішені вікна вічного приглушеного неспокою що дрейфують крижинами крізь шлюзи лоджій по сірій ріці багатоповерхівки о євровікна безголової свободи що поглинають позавікові крони розлогих сонячних променів перевтілюючи їх на трухляві тонкі дошки о зелені облізлі віконниці безсоння відчинені на глибочезний вир запущеного саду занурюєшся в нього ніби в суцільну какофонію радіохвиль о близькозорі вікна сліпучих долонь дитинства все більше обвиває вас дика лоза суцільними телевізійними перешкодами о плеса склопакетів сліпучого майбутнього над якими скаженими ножицями ластівок вирізашш непередбачувані силуети з паперу світлотінної днини о тоновані вікна тимчасових маленьких затінків що так хутко минають у твоїй голові як потьмянілі від вугільного пилу вагони о скляні німби ілюмінаторів оберігатимуть тебе від всілякої нечисті із індустриальних країн о забиті дошками вікна напливаючої лінії як сонні мляві обійми перед довгим прокиданням і в одному із вікон на мить зупинишся мухи на склі прозорими рухами поспіхом малюватимуть креслення твого сохвилинного портрету.

Видавництво «Смолоскип»

Телефон: (044) 425 23 93 Адреса: 04071, Київ, вулиця Межигірська, 21 Сайт: www.smoloskup.org.ua

Редакційна колегія: Ольга Погнайко, Ростислав Семків, Олег Коцарев

Олена Степаненко

Ніжин – Київ. Поетка, редакторка, журналістка. Лауреатка літературного конкурсу видавництва «Смолоскип» за 1999 рік. Авторка книжок «Передчуття Авалону», «Коротка меса на друге пришествя Данте», «Третя Атлантида». Якщо в минулій публікації («Знак» #9) ми писали, що Степаненко – заперечення стереотипу, мовляв поети перестають писати після одруження, то тепер треба констатувати: після одруження можна писати добре. Гумор і смуток, враженнева образність і міфологізм, постійна мінливість ритму і рими дають об'ємний та універсальний ефект.

Молоді українські поетки

Мілці, людині і шоколадці

А у неї тридцять чотири зуби, і всі передні І коли вона усміхається п'ятми – Всі тридцять чотири ловлять і відбивають світло сонця з іншого боку планети. Якби вона кермувала трамваем – фари стали би попросту зайві. Вона схожа на зайця але не зовіть її зая – біла заяча лапка на рукоятці ножа – на щастя, на вепра і на вужа. Коли починає вона говорити – Ворони змінюють колір, ракети гальмують і забувають, куди летіти, а діти стрибають з-під бані неба і балансують на вістрі вітру – самотні жінки вагітніють від повітря.

І лише землі нордичній не видно і нецікаво Ось ракурс – засмагли п'яти, кокетувана білизна й пухнасті смугасті бджоли гудуть трамваєм навзаєм – Вони знають усе наперед, вони прорахували Скільки меду в її легенях скільки кави в її очах – І наскільки далеко на обрії мариться тризна... І кульбабки замряно пурхають вгору і нах...

Молоді українські поети

Хлопчинка-дівчик, поцьомає-плюне В темному лісі будинковий пряник Бачиш – життя теліпається прутнем, Любить-не любить, стане-не стане...

Хлопчинка-дівчик, базальтовий станик, Стань ким завгодно – і вийде не гірше. Ви і в бензин додавали армані Ви і в кльозеті пишете вірші.

Хлопчинка-дівчик ні шприць ні кораблик – У річці втопили бродячого риба Хатку скурили убились об граблі Довго сміялись женились без хліба

Хлопчинка-дівчик, ні гас – ні солярка В темній країні блуками кругали Жалко у бджілки, не страшно – не жалько Жили начорно набіло – вмирили...

Минулоріч

піднебням відчуті жовтіння південних вітрів на зворотньому боці води листя ледве гірчить надкуси цей сезон як старіння найлегшого з вин – як над-пильність плодів що зернятками бачать блакить...

перекинутись вовком – чи серцем – і мчать навмання – не добігти і впасти і перетривати цю смерть це повітря тремке й золоте випрядання чекань – це терпіння терпіння що нарешті тебе проросте...

всепроникнення звільнення все-розсіпання ущент всепрощена покірливість дотик метелика й спів – це любов моя осене – зіткнення стиглих планет розуміння й всеспалення – і покидання садів...

Прижиттєве

Я дожила до літа. Ну, майже. Як дожила – не питай, Ромашку чорну знайди і на ній зворочи. До тебе – щодня вмирання, так само як пішки в китай. Хочеш-не хочеш, а взуй постоло і рухайся по межі Здорового глузду, який чомусь мнеться у п'ятах, де мала би бути душа – і чомусь мовчить... Ти чуєш, як б'ється, не переходячи берегів? Чуєш, як рве наплічник, вгризається у лопатки? Те серце, яке ти шукав, про яке ти просив, Мов голову Йвана Хрестителя, витанцьовуючи й відтинаючи...

Це десяте й останнє по різні наскрізні світи це росою на спрагли повіки освячене літо – я уже дожила довмирала дійшла, і на десять залізних хлібин лише цей перший день має присмак гірко мигдалю й солодкого формальдегіду Тож чого ти чекаєш?!

Веди через брід, зустрічай...

Потойбіч

Щогли і кораблі Ніжності теплий мул Нам не лишили тіл – Тайнопис вуст скул

Ліплення талих душ Погляду з-під води Тільки лиши не руш – Тільки лишиш не йди...

Сад рукавів вітрил Райдужний вододіл Переповняє сіль Теплі чийсь сліди...

Мушелька і собор Шовкове стадо риб Знищення сталих форм Зрушення русел рік –

Так – у домірність рим Рвана й крива любов – Так – у блакить глини Залишки катастроф

Я люблю я люблю Нетерпіння цих вій Безвідносність жалю Безроздільність що – мій...

Далі тече луна Долі – ліхтар і ти Ось вона – далина – Неможливість втекти

Надруковано ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»

Адреса: Київ, вулиця Сім'ї Сосніних, 3 Наклад 1000 примірників. Замовлення № 637 Гарнітура «Нат Гротеск»

Типограф Микола Ковальчук Ілюстратор Олена Павлова

У наступному випуску

Олег Коцарев про книжку Лоренса Різа «Друга світова війна за зачиненими дверима»

Твори нових лауреатів літературного конкурсу «Смолоскип»

